

Nr 431

Av herrar **Arrhén** och **Magnusson**, i anledning av *Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en tjänst som skolpsykolog vid skolöverstyrelsens försöksavdelning.*

I prop. 1950: 70 underströk departementschefen kraftigt, enligt referatet i särskilda utskottets utl. nr 1, s. 121 ff, att »realiserandet av den föreslagna enhetsskolan i högsta grad är beroende av att det pedagogiska förnyelsearbetet energiskt och allsidigt främjas. Den psykologiska grundforskningen bör icke i ekonomiskt hänseende vara sämre ställd än de vetenskaper, som nu äro gynnade med särskilda forskningsanslag. *Psykologisk-pedagogiska institutet och skolöverstyrelsen böra utbyggas, så att de förmå uppbära den på dem ankommande delen av försöksverksamheten — — —*» (kursiv här).

Särskilda utskottet skrev med anledning av detta departementschefens uttalande: »Utskottet är ense med departementschefen om försöksverksamhetens betydelse och om vikten av att den utrustas med de resurser som departementschefen funnit erforderliga. Att skolöverstyrelsen därvid måste intaga en ledande ställning är uppenbart, och utskottet har för sin del intet att erinra mot att detta förhållande, såsom i nyssberörda motioner (I: 381, II: 462; anm. här) påyrkas, klarare markeras i riksdagsbeslutets formulering. Utskottet föreslår på grund härav, att punkt 13 i departementschefens hemställan erhåller följande lydelse: *Ledning och redovisning av försöksverksamheten i dess helhet skall handhavas av skolöverstyrelsen med för ändamålet behöflig förstärkt organisation och erforderliga betingelser i övrigt skapas genom utbyggnad av statens psykologisk-pedagogiska institut och andra lämpliga åtgärder.*»

Det är bekant, att statens psykologisk-pedagogiska institut icke på det sätt, som särskilda utskottet och därmed riksdagen 1950 länkade sig saken, inkopplades på de uppgifter, som hängde samman med försöksverksamhetens bedrivande. Departementschefen hade 1950 för sin del talat om »den på dem (statens psykologisk-pedagogiska institut och skolöverstyrelsen) ankommande delen av försöksverksamheten» och utskottet var ense med departementschefen härom. Bägge uttalandena utvisar att man 1950 i både departement och utskott var fullt enig om att bearbetningen av försöksverksamhetens resultat vore en kärnpunkt i sammanhanget. Just därför torde departementschefen som verktyg velat lita till statens psykologisk-pedagogiska institut, som i sig förenade landets ledande expertis på området.

I årets statsverksproposition (VIII ht, p. 180, s. 380 ff) framhåller skolöverstyrelsen, att dess »psykologisk-pedagogiska undersökningsarbete i samband

med försöksverksamheten blivit alltmera omfattande och krävande. Anmärkas må», heter det vidare i skolöverstyrelsens framställning till departementet, »att överstyrelsen har att för varje år lämna redogörelse för verksamhetens resultat (i enlighet med särskilda utskottets utl. nr 1, s. 122, 1950; anm. här). På detta undersökningsarbete ställer ej minst statsmakterna, forskningens representanter och allmänheten allt större krav. Att märka är vidare, att överstyrelsen hittills ensam fått svara för detta arbete, *enär statens psykologisk-pedagogiska institut, som härvidlag skulle ha biträtt överstyrelsen, ännu ej erhållit den förstärkning, som i 1950 års riksdagsbeslut förutsattes*. Eftersom den del av det pågående och väntade undersökningsarbetet, som fortfarande skulle tillkomma försöksavdelningen, är av betydande omfattning, och då det vidare kan förutsättas komma att ta viss tid, innan den första lärarhögskolan blir i stånd att lämna någon effektiv hjälp i detta arbete, kvarstår behovet av en skolpsykolog, knuten till avdelningen. Åt skolpsykologen kommer att anförtros uppgifter av så kvalificerat slag, att vederbörande bör ha avlagt lägst fil. lic.-examen i något av ämnena pedagogik och psykologi samt äga ingående pedagogisk erfarenhet. Behovet av förstärkning av avdelningens skolpsykologiska expertis är så stort, att utöver den föreslagna skolpsykologen bör anställas en särskild undersökningsexpert.» (Kurs. här.)

Departementschefen har i år gått med på att inrätta »en ny tjänst som skolpsykolog med de kompetensvillkor överstyrelsen angivit» men förbigår med tystnad överstyrelsens påpekande av behovet därutöver av en undersökningsexpert.

Som citaten från riksdagsbeslutet 1950 ge vid handen hade man då avsett, att skolöverstyrelsens försöksavdelning vid bearbetande av resultaten från försöksverksamheten skulle biträdas »av statens psykologisk-pedagogiska institut» och (det står icke *eller*) genom vidtagande av »andra lämpliga åtgärder». Situationen synes nu vara den, vilket framgår av överstyrelsens skrivelse till departementet i år, att skolöverstyrelsen känner sig över hövan pressad av att den icke fått det bistånd från statens psykologisk-pedagogiska institut, som riksdagsbeslutet 1950 anvisat, beroende på att departementet i denna del ej »förstärkt» institutet enligt riksdagsbeslutets intentioner. Överstyrelsen finner sig just på området för bearbetningen av försöksverksamhetens resultat vara utsatt för en alltmera stegrad observans från allmänhetens sida. Den begär en »skolpsykolog» med minst licentiatkompetens, alltså likväl en befattningshavare, som ännu ligger under utbildning och ännu icke mera än preliminärt presterat självständigt vetenskapligt arbete på sitt ämnesområde.

Standardsänkningen från expertisen i statens psykologisk-pedagogiska institut — på professorsplanet — enligt 1950 års riksdags avsikt till 1955 års skolpsykologer — på licentiatplanet — är alltför uppenbar för att icke påkalla uppmärksamhet. Vad man 1950 åsyftade var att för uppgifterna utnyttja *landets högst kvalificerade sakkunskap*. Denna riktiga uppfattning om för-

söksverksamhetens vikt och betydelse, vilken framhölls både av departementschefen och riksdagen, har icke länt till efterrättelse.

Det synes uppenbart, att skolöverstyrelsens begäran om en skolpsykolog med angiven kompetens är en nödfallsåtgärd. Behovet kräver, som 1950 riktigt förutsågs, insatser av annan natur. Om allmänheten skall få förtroende för det arbete, som genom försöksavdelningens i skolöverstyrelsen försorg utföres, måste bärande garantier skapas för att arbetsresultaten bedömas och bearbetas under överinseende av personer med den högsta kompetens på området, som vi inom landet kunna uppbringa. Vi veta att högklassig expertis finnes att tillgå. Vi veta att riksdagen en gång uttalat sig för att taga den i anspråk. Vi veta att så icke skett, av den ena anledningen eller den andra. Uppgiften synes nu vara att i försöksverksamhetens eget intresse få den psykologisk-pedagogiska expertisen att gripa sig an med lösandet av de problem, som uppenbarligen föreligga.

Som läget för dagen synes vara kännetecknat därav, att Kungl. Maj:t ännu icke fattat beslut angående den psykologiska utbildningens och forskningens framtida gestaltning, har enligt skolöverstyrelsens mening en dödperiod uppstått. Psykologutredningen (SOU 1955: 11) har nämligen förordat, att statens psykologisk-pedagogiska institut sammanslås, efter förstärkning av sina, som även utredningen erinrar om, »resurser enligt 1950 års skolbeslut», med en pedagogisk forskningsinstitution vid den första lärarhögskolan. Denna nya institution vid lärarhögskolan skulle, enligt utredningens förslag, få »överta statens psykologisk-pedagogiska instituts uppgifter inom pedagogisk forskning och kursverksamhet». Det vill alltså förefalla, som om statens psykologisk-pedagogiska institut redan i sin nuvarande organisationsform vore oförhindrad att påtaga sig de uppgifter i här berörda sammanhang, som redan 1950 förutsattes, eftersom i varje fall den här omnämnda utredningen tillämnat detsamma verksamhet och uppgifter inom en av utredningen föreslagna organisations ram.

Det förefaller oss alltså, dels att den av skolöverstyrelsen begärda skolpsykologen vore av behov med den allmänna motivering överstyrelsen anfört, men dels även att det lämpligaste vore att knyta tjänsten till statens psykologisk-pedagogiska institut som ett led i den »förstärkning» av institutets personal, vilket man 1950 sade sig åsyfta. Skolpsykologens arbete skulle på detta sätt inleda den inkoppling av statens psykologisk-pedagogiska institut på de uppgifter och problemställningar vilka hänga samman med försöksverksamheten på skolans område och som man 1950 avsåg. Skolpsykologens arbetsinsats, under överinseende av och i samarbete med den i institutet samlade expertisen, finge därmed större tyngd än om han knöts till det organ, vars verksamhet det just gällde att bedöma.

Med hänsyn till att bearbetningen av försöksverksamhetens arbetsresultat i enlighet med vad skolöverstyrelsen understrukit just nu och under den när-

maste framtiden på ett alltmera accentuerat sätt komma att kräva insatser från den bästa sakkunskap vi förfoga över, hemställa vi,

att riksdagen dels måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till en skolpsykolog, knuten till skolöverstyrelsens försöksavdelning, dels att anslå motsvarande belopp åt statens psykologisk-pedagogiska institut för att möjliggöra inledandet av den biträdande verksamhet i samband med bearbetande av försöksverksamhetens resultat, som man 1950 avsåg borde tillkomma institutet.

Stockholm den 26 januari 1956

Erik Arrhén

Tage Magnusson